

Vývoj v Iráku po oficiálním ukončení operace *Irácká svoboda* znovu ukázal, že v rámci boje proti terorismu se zvýrazňuje naléhavost hrozby asymetrických válek. Jsou to války, které se vyznačují výraznými nerovnostmi mezi dvěma proti sobě bojujícími stranami. Jeden z účastníků konfliktu je tak silný, že nemá protivníka srovnatelného významu. To ale v žádném případě neznamená, že by neměl žádného nepřítele. Znamená to, že jeho nepřátelé se při úsilí o dosažení svých cílů vyhýbají přímému souboji, ve kterém by neměli sebemenší šanci na úspěch. Namísto toho se uchylují k zákeřným akcím a úskokům, nastrahují léčky a klamné cíle.irácká zkušenost znovu potvrdila, že v dnešním světě se asymetrie může projevovat ve dvou základních podobách. Tou první jsou války mezi velkými a malými státy, ve druhém případě může jít o tzv. gerilová hnutí, jejichž cílem je svržení nenáviděného režimu a jeho nahrazení režimem novým.

Vymezení základních pojmů

Asymetrie se výrazně odlišuje především od symetrie, která je vymezována jako vojenský souboj, v němž obě strany používají stejné zbraně a mají více či méně vyrovnaný poměr sil. Nejznámějším příkladem symetrických bojů byla první světová válka se svými neblaze proslulými vleklými bitvami s obrovským počtem obětí na obou stranách. Proto nebylo snadné říci, kdo vlastně vyhrál, protože na obou stranách byly velké ztráty.

Dále se asymetrie odlišuje od disymetrie, která nastává v případech, kdy jedna z bojujících stran má výraznou kvalitativní a i kvantitativní převahu a náležitě jí využívá k rychlému zničení protivníka. Jako nejznámější a také nejvýmluvnější příklad disymetrie můžeme připomenout svržení atomových bomb na japonská města Hirošima a Nagasaki. Disymetrie tedy znamená výraznou převahu, a to nejen z hlediska výzbroje, ale i co se týká systémů spojení a způsobů vedení bojové činnosti. Disymetrie je výsadou těch nejbohatších států, které si mohou dovolit dlouhodobě vyčleňovat obrovské investice na získávání rozhodující všestranné převahy.

Disymetrie se výrazně projevila také při operaci *Pouštní bouře* v roce 1991. Byla prvním uplatněním strategie kombinovaného vzdušného a pozemního boje (air land battle), jež byla původně koncipována pro boj proti vojskům Varšavské smlouvy. Saddám Husajn její uplatnění usnadnil tím, že přistoupil na přímý souboj. Tím dal Spojeným státům a jejich spojencům ve „zlaté době multilateralismu“ možnost naplno uplatnit strategii disymetrického boje, která pro ně byla ideálním řešením. Výsledkem byla naprosto zdrcující porážka iráckých vojsk, na jejichž straně bylo 100 000 mrtvých. Navíc byl vážně poničen obranný i průmyslový potenciál Iráku.

Asymetrii jako třetí z základních stavů ve vojenství můžeme charakterizovat jako odmítání pravidel boje vnucovaných nepřítelem. Asymetrie znamená spoléhání se v první řadě

na překvapení, na nastražování klamných cílů, na úskoky, léčky a další osvědčené metody vyhýbání se konvenční válce. V důsledku uplatňování těchto metod jsou všechny vojenské operace v asymetrické válce velice nepředvídatelné. Dosavadní zkušenosti ukázaly, že „čím výraznější je disymetrie, tím větší je prostor pro asymetrii, tedy pro vyhýbání se přímému čelnímu souboji“ [1].

Všechny války se všeobecně vyznačují tím, že mají **pět základních okruhů cílů**, na které se směřují údery. První okruh představují ústřední a vládní orgány. Do druhého okruhu patří energetické zdroje a systémy spojení. Třetí okruh tvoří infrastruktura, tedy průmyslová a dopravní síť, jejichž případné rozložení může zasáhnout jak velká města, tak i ozbrojené síly. Do čtvrtého okruhu je zařazeno obyvatelstvo, které může být zasaženo přímo, nebo nepřímě (jde o morální dopady různých asymetrických akcí). A teprve pátý okruh je vyhrazen ozbrojeným silám.

V případě disymetrie lze například za použití jaderných zbraní zcela zničit rozhodující první okruh, a zbývající čtyři okruhy tím zcela vyřadit ze hry. Naproti tomu asymetrické druhy bojové činnosti se zaměřují na jiné okruhy. Od ní se odlišuje asymetrie, které má dvě zásadně rozdílné podoby. Tou první jsou teroristé, kteří se vždy vyhýbají pátému okruhu, tedy ozbrojeným silám, a nejčastěji zaměřují na čtvrtý okruh, tedy na bezbranné obyvatelstvo. Pokud mají možnost, snaží se alespoň částečně zasáhnout i cíle v prvním okruhu – např. únosy nebo vraždami vysokých politických činitelů. Největší troufalostí v dosavadních dějinách terorismu se stala snaha o úder na Bílý dům a o zabití samotného prezidenta USA v září 2001.

Druhou podobou asymetrie jsou gerilová hnutí. Historie nám připomíná, že zvlášť velkých úspěchů dosáhli jugoslávští partyzáni v době druhé světové války nebo kubánská gerila, kterou vedl Fidel Castro. Gerilová hnutí nejčastěji útočí na třetí okruh, tedy na infrastrukturu. Na rozdíl od teroristů se však gerilová hnutí nevyhýbají ani pátému okruhu, tedy ozbrojeným silám. Při boji proti nim si ale vybírají menší jednotky nebo štáby, nepodstupují přímé souboje se silnými jednotkami nepřítelů. Další odlišnost mezi teroristy a gerilou je v tom, že gerilová hnutí, s výjimkou zdegenerovaných zločineckých organizací typu kolumbijské narkotikové gerily, nepodnikají útoky proti obyvatelstvu. Shoda mezi nimi je vedle nepřímé strategie pouze v tom, že dokáží způsobit mnohem větší škody, než by odpovídalo poměru sil.

Dlouhá tradice asymetrických válek

Asymetrické války jsou téměř stejně staré jako samo lidstvo. Z období středověku si můžeme připomenout asymetrickou taktiku Čingischána spočívající v rychle se opakujících nájezdech mongolských hord. Tento krutý bojovník „pozvedl teror na způsob vládnutí a z masakrů učinil metodickou instituci“ [2]. Pokud jde o evropský středověk, bitvy u Kresčaku (Crécy) a Poitiers (1346, resp. 1356) „odzvonyly tříde rytířů“ [3] a otevřely cestu novým zbráním, hlavně luku, který se ukázal jako účinnější než tehdejší samostřily, přestože ty byly přesnější a sofistikovanější. Luky však Angličanům umožnily vyhnout se bojům muže proti muži a zabily mnoho francouzských rytířů ještě dříve, než stihli začít bojovat [4].

Asymetrické války se dále rozvíjely i v 19. století. Jejich nejznámějším příkladem byla protinapoleonská partyzánská hnutí ve Španělsku [5], Portugalsku, a nejvíce v Rusku v r. 1812. Právě v Rusku byla napoleonská armáda často decimována, aniž by vůbec došlo k nějaké bitvě. Do značné míry se stala obětí asymetrie ruských sil, jež přitom byly na nižší úrovni, ať už šlo o celkový počet nebo o výzbroj.

USA tváří v tvář asymetrickým válkám

Po druhé světové válce se s asymetrickými válkami stále častěji potýkaly USA, což byla daň jejich sílícímu vlivu na světovou politiku, jmenovitě pak jejich vedoucí úloze v boji proti komunismu po celou dobu studené války. Vedly přitom dva základní druhy bojové činnosti. Při prvním z nich, tedy při *opotřebovacích válkách* musely brát v úvahu počty jednotek, morálku vojsk, jejich výcvik a výzbroj, a také účinek překvapení způsobený útokem. Ve druhém případě, jímž byly války spočívající v provedení manévřů, se rozhodující důraz kladl na co nejvyšší využití silných prvků ve vlastní sestavě proti slabým prvkům nepřítele. Dalším cílem těchto válek bylo vyhnout se silným prvkům v sestavě nepřítele. Smyslem *manévrové války* bylo udeřit ve vhodném okamžiku tam, kde to nepřítel nejméně očekává.

Vietnamská válka

Velmi tvrdým šokem pro USA byla vietnamská válka. Ta vypukla dříve, než USA ještě stačily plně zavést novou doktrínu, podle které se americká armáda měla připravovat na „lehké intervence“ proti povstaleckým akcím. Americký plukovník Hackworth při jejím hodnocení uvedl, že ve Vietnamu byly nasazeny silně vyzbrojené „těžké jednotky“, ale ty narazily na naprosto neviditelného nepřítele, o kterém ale věděly, že sledoval každý jejich pohyb a čekal na vhodnou příležitost, aby mohl udeřit [6].

Asymetričnost vietnamské války se projevila především, že vietkong se ve své strategii plně inspiroval teorií Mao Ce-tunga spočívající na třech fázích: vybudování základen, získání podpory obyvatelstva a přechod ke gerilové strategii. Zvláštnost vietnamské gerily spočívala v tom, že byla podporována státem a byla nedílnou součástí strategie státu. USA za celou dobu války nenašly účinnou strategii boje proti této gerile, která se zásadně vyhýbala jakémukoli střetu, v němž by USA mohly uplatnit svoji disymetrickou převahu.

Somálsko

Další krutou lekcí pro USA bylo Somálsko v roce 1993, kde USA původně nečekaly vůbec žádný odpor. Stalo se však něco zcela nečekaného – Somálci sami rozhodli, kde dojde ke střetu a jakou bude mít podobu. Vybrali si střed města Mogadišo a jako hlavní zbraň zvolili protitankové řízené střely RPG-7, u nichž upravili rozbušku. Ve srovnání s americkou výzbrojí šlo o velmi primitivní zbraně, ale výsledkem jejich nasazení nakonec bylo sestřelení několika moderních a velmi drahých vrtulníků. Asymetričnost se projevila také v tom, že somálští velitelé využívali malé chlapce jako své spojky a mogadišské ženy jako své týlové základny. S těmito primitivními systémy dokázali zasadit vážnou ránu nejsilnější armádě světa.

Odstíny šedé namísto dřívějšího černobílého světa

Asymetrie se dále zvýraznila po skončení studené války, a to v takovém rozsahu, že kolem pásma stability trvale narůstá počet tzv. malých válek. Jejich společným jmenovatelem je strategická úloha USA. Walter Russel Mead říká, že USA si přisoudily mesiášskou roli při řešení konfliktů a zároveň s tím si osobují právo stanovovat, za jakých podmínek a na jaké

úrovni je vhodné zasahovat [7]. Naplňování této role je ale komplikováno tím, že zánikem studené války skončil dřívější jasný černobílý svět a USA vstoupily do nového světa, který se vyznačuje velkým množstvím odstínů šedé. V tomto novém světě se USA budou muset vypořádat s velkou spoustou nejrůznějších úkladů, nástrah a nepřátelských bojových akcí asymetrického charakteru.

Asymetrická válka o Kosovo

Zvlášť výmluvným příkladem asymetrické války za účasti NATO, zvláště USA, se stala válka o Kosovo v roce 1999. Ta se ze strany jugoslávské armády vyznačovala taktikou nástrah, návnad a klamných cílů. Tato taktika vycházela za správné premisy – údery z vysokých výšek výrazně snižují spolehlivost i těch nejmodernějších senzorů ve výzbroji armády USA. Jugoslávský systém protivzdušné obrany ze 60. let dokázal, díky častému přesouvání radarů a jejich zapínání jen na velmi krátkou dobu, snížit účinnost nejmodernějších letadel z 90. let. Navíc tyto staré radary posloužily jako spolehlivý nástroj k pochopení schématu letů moderních letounů F-117.

Nečekané úspěchy přineslo nastražování velmi jednoduchých klamných cílů, jimiž byly zejména:

- zakrývání a maskování, které zachránilo mnoho tanků a obrněných vozidel jugoslávské armády,
- hořící pneumatiky, které vytvářely tepelnou stopu, a tak je piloti ve vysokých výškách považovali za tanky a odpalovali proti nim drahé řízené střely,
- stopy pásů od tanků, které vedly k maketám ze dřeva a ty se pak stávaly terčem úderů namísto tanků skutečných,
- používání věder s vodou nebo dokonce kravského trusu, které se pod fóliemi stávaly dalšími zdroji tepla k oklamání senzorů,
- jedním z mistrovských kousků bylo vybudování klamného mostu, který se pak skutečně stal cílem bombardování ze vzduchu, zatímco původní most zůstal nedotčen.

Dalším úspěšným uplatněním asymetrickosti byla schopnost jugoslávské armády rychle opustit pevná velitelská stanoviště a řídit bojovou činnost v provizorních podmínkách jednoduše zařízených venkovských domků. Armáda stojící na systému C2 (Command and Control) byla schopna odolávat úderům koalice na úrovni C4I (Command, Control, Communications, Computers and Intelligence). Zároveň s tím jugoslávská armáda využívala informací z mobilních telefonů, které oznamovaly vzlety spojeneckých letadel z italské základny Aviano. Díky tomu si pak velitelé mohli poměrně přesně vypočítat, kdy letouny přilétnou k jejich pozicím a zaujmout obranná postavení.

Souhrnný výsledek asymetrických metod jugoslávské armády můžeme spatřovat v tom, že jugoslávští velitelé dokázali výrazně oslabit ničivou sílu leteckých úderů tím, že spoustu z nich navedli na klamné pozice. Dále dokázali soustavně rozptylovat svoje jednotky, a tím nedali Američanům možnost soustředěných zničujících úderů. Zvlášť velkým úspěchem bylo znemožnění operace „Strela“ (probíhala ve dnech 26. 5. - 5. 6. 1999), jejímž cílem bylo, aby tzv. kosovská osvobozenecská armáda UCK (Ushtria Clirimtare E Kosovo) za pomoci západních vojenských poradců využila leteckých úderů k prolomení obranných pozic jugoslávské armády. Ta byla v takovém stavu, že by bývala mohla odolávat ještě několik měsíců, ale tím,

kdo už dál odolávat nemohl byla srbská společnost. Asymetrická válka tak skončila z důvodu vyčerpání společnosti, nikoli armády.

Asymetričnost operace *Spojená síla* velmi trefně vystihl francouzský poslanec Jean-Michel Boucheron: „Poprvé se stalo, že významná vojenská síla byla nucena se vzdát, aniž by přitom byla kdy v přímém kontaktu se svým nepřítelem. Byl to výsledek projekce moci bez projekce síly. Cíle byly zjišťovány, tříděny a ničeny, aniž by přitom byly oběti na životech na straně toho, kdo udeřil a zároveň s tím bylo málo obětí na straně těch, na které směřovaly údery“ [8].

Asymetričnost teroristických útoků dne 11. 9. 2001

Velmi svérázným projevem nepřímé strategie a asymetrické války se staly teroristické atentáty z 11. 9. 2001. Málo početná skupina teroristů dokázala zničit symboly síly a úspěchu nejmočnějšího státu světa. Jejich úder měl globální dopad, protože jej viděl celý svět, a také z toho důvodu, že v budovách WTC zahynuli lidé z celkem 44 zemí pěti kontinentů. Šlo tedy o „atentáty globálního rozměru“, které svědčí o tom, že nastala éra hyperterorismu.

Asymetričnost můžeme vidět také v tom, že teroristé dokonale překvapili a zaskočili zemi, která se připravovala na zcela jiné hrozby, zejména pak na útok za použití řízených střel. USA do té doby podceňovaly obranu národního území a vůbec nebyly připraveny na kombinaci únosu letadel a masových škod. Další asymetrie se projevila v tom, že zpravodajská služba USA přeceňovala získávání poznatků z elektronického průzkumu a trestuhodně zanedbala získávání a vyhodnocování poznatků z lidských zdrojů.

Významným rysem asymetričnosti terorismu je také to, že na rozdíl od klasické války jde o hrozbu velmi těžko postižitelnou. Teroristé dlouho žijí rozptýleni ve společnosti, která se má v budoucnosti stát jejich obětí. Byli velmi nenápadní, téměř nikdo je neznal a nikoho ani nenapadlo od nich očekávat něco tak hrozného, jako byly atentáty typu 11. 9. 2001. Budoucí atentátníci vždy unikají zájmu veřejnosti i tajných služeb také proto, že se připravují na vysloveně amatérské úrovni. Skutečná hrozba teroristických skupin tedy nespočívá v jejich schopnostech a dovednostech, ale především v jejich neviditelnosti.

Asymetričnost sítě globálních teroristů se projevuje rovněž tím, že nejsou spojeni s žádným konkrétním islámským státem. A právě díky tomu mají jejich výzvy tak silnou odezvu mezi mladými muslimy celého světa. Usáma bin Ládín a jeho případní nástupci získali velkou popularitu překračující hranice právě proto, že „jim nikdo nemůže vyčítat, že by jednali v zájmu nějakého konkrétního státu“ [9]. Díky tomu pak mají v islámském světě větší vliv, než měli všichni tzv. panarabisté či panislamisté před nimi, ať už to byli G. A. Násir, M. Kaddáfí nebo S. Husajn. To, že Al Kajda nemá žádné geografické vymezení, ani žádné geopolitické centrum, se stává dalším umocňujícím faktorem její neviditelnosti a nepostihnutelnosti. A právě tato „nesnadnost geografické identifikace nepřítele vytváří velký problém pro vojenský aparát USA, který se po dlouhou dobu připravoval na válku na mezistátní úrovni, ale nepřipravoval se na boj proti nadnárodním teroristickým organizacím, které nejsou konkrétním cílem“ [10].

Sama organizace Al Kajda je jedním z důsledků asymetrického vývoje světa v době globalizace, a také projevem protestu proti asymetrii bohatství v globálním rozměru. Vyostřování nerovností je první asymetrie, která se dotýká základních práv, životních zdrojů a způsobu života. Globalizace často odhaluje a rozšiřuje nerovnosti, a proto je považována za základ všeho zla. Socioekonomická asymetrie je také činitelem globálního vlivu současného tero-

rismu. Simon Reev to vystihuje slovy: „Nová generace teroristů je ještě nebezpečnější, než byla generace předcházející. Jejich skupiny totiž jsou méně strukturované a hierarchizované: teroristé se chovají spíše jako členové nějak sekty, kteří dostávají náboženská poselství prostřednictvím rozhlasu, televize, družice, nebo přes internet.“ [11]

Afghánistán: disymetrie namísto asymetrie

Do operace *Trvalá svoboda* již USA šly na základě předchozích zkušeností z 90. let, které byly soustředěny v doktrinálním dokumentu Quadriennial Defense Review 2001. Ten položil velký důraz na sadu schopností (portfolio of capabilities) nezbytných pro boj proti budoucím nepřátelům, kteří se budou uchýlovat k nekonvenčním formám a metodám boje. Do popředí požadovaných schopností se tak dostaly získávání přesných informací o situaci na bojišti, rychlé přesuny a manévry na úrovni malých jednotek a zasazování přesných zničujících úderů na velkou vzdálenost.

Takto stanovené cílové schopnosti směřovaly k eliminování snahy protivníka o přechod k asymetrické válce. Rozhodujícím způsobem ovlivnily i postup USA v Afghánistánu. Klíčová úloha připadla vzdušným silám – ty shobením přesně naváděné munice JDAM (Joint Direct Attack Munition) zasáhly a poničily velké množství velitelských stanovišť a komunikačních uzlů Talibánu. Na jejich činnost úspěšně navazovaly jednotky pozemního vojska, přičemž velký prostor pro iniciativu dostali velitelé rot a čet, aby mohli autonomně rozhodovat a jednat při vyhledávání cílů a při jejich rychlém ničení. Třetím prvkem byly speciální síly, jejichž jednotky dodávaly důležité informace letectvu a zároveň s tím ničily ohniska odporu Talibánu. USA tak ve snaze co nejvíce zúžit prostor pro asymetrickou válku uplatnily taktiku centralizace velení a decentralizace při plnění bojových úkolů [12].

Operace *Trvalá svoboda* má tedy svůj velký význam v tom, že jedním z jejích hlavních cílů bylo vyhnout se asymetrické válce a všem jejím neblahým dopadům. Tento cíl byl v podstatě beze zbytku naplněn. Operace se tak díky důkladné přípravě a dokonalému využití geografických i politických podmínek stala čistě disymetrickým konfliktem [13].

Irák: od disymetrie k asymetrii

Tato operace byla původně plánována jako výrazně disymetrická, a to na základě využití zdrcující vzdušné převahy. Do dějin vojenství vešla jako první bojové uplatnění strategie *Shock and Awe* (šok a děs), jejíž principy byly poprvé rozpracovány na počátku druhé poloviny 90. let 20. století [14]. Jejím cílem je skloubit přednosti strategické převahy v oblasti prostředků vzdušného napadení se schopností podlomit morálku nepřítele a co nejrychleji zlomit jeho vůli k odporu. Na této akci se přímo či nepřímo podílelo celkem 44 zemí.

V bojové sestavě přímo zasahujících ozbrojených sil dominovaly USA s počtem 424 000 vojáků, následovaly Velká Británie se 41 000 vojáky a Austrálie se dvěma tisíci [15]. Na USA tedy připadalo 91 procent všech vojáků podílejících se na této operaci. Proti nim stála irácká armáda s celkovým počtem 389 000 vojáků, 2 200 tanků, 3 700 obrněných vozidel [16]. Velkou slabinou irácké armády byla zastaralost a nespolehlivost její výzbroje v důsledku dlouho trávajícího embarga. [17]. Jako zcela největší slabina se však ukázala naprostá neochota drtivé většiny iráckých vojáků bojovat, nebo dokonce umírat za nenáviděný diktátorský režim.

Operace *Irácká svoboda* se od samého počátku vyznačovala bezprecedentní vzdušnou nadvládou [18]. Cílem vzdušných úderů bylo soustředěně napadat infrastrukturu iráckého režimu, velitelská centra irácké armády a republikánských gard a systém komunikací. Během této operace byl zaznamenán téměř stejný počet denních vzletů (1000 vzletů) jako v případě operace *Pouštní bouře* v r. 1991. Rozdíl byl ve zvýšeném podílu přesně naváděné munice – v případě operace *Irácká svoboda* to bylo 68 procent [19]. Během nich bylo odpáleno téměř 30 000 řízených střel, přesně naváděné letecké munice a leteckých bomb [20]. Tato munice se vyznačuje vysokou přesností zásahu a velkou ničivou silou

V návaznosti na předchozí tři se tato operace zaměřila na využití zdrcující vzdušné převahy. Již v den zahájení války ministr obrany USA vyhlásil, že úderů budou mít „sílu a rozsah, jaké nebyly nikdy předtím k vidění“ [21]. Do akce bylo zapojeno 1800 letounů, které denně uskutečnily v průměru tisíc vzletů. Hlavními údernými nástroji byly ze země a z moře odpalované řízené střely, přesně naváděné bomby a nebrzděné bomby. Celkem jich bylo shozeno nebo odpáleno 30 000, což je stejný počet jako během operace *Spojená síla* v roce 1999, ta ale trvale třikrát delší dobu než operace *Irácká svoboda*. K přímé podpoře pozemních vojsk byly nasazeny i čtyři bezpilotní letouny Predator [22]. Operace skončila rychlým zhroucením irácké armády, nečekaně snadným průběhem pozemních bojů a rychlým pádem zločineckého diktátorského režimu. Jedním ze základních imperativů této operace bylo co nejvíce snížit počet mrtvých na straně iráckého obyvatelstva. Údaje americké administrativy hovořily o počtu 7000 [23].

Nakonec se však ukázala i odvrácená strana působivého úspěchu. Znovu se totiž potvrdilo, že všude, kde je velká převaha, tedy disymetrie, tam se otevírá i prostor pro asymetrii. Největším problémem po oficiálním ukončení operace se stalo pokračování bojů v podobě asymetrické gerilové války, ve které se nedodržují žádná pravidla, napadá se ze zálohy, nastražují se klamné cíle a léčky. Irácká zkušenost nasvědčuje, že právě asymetrické války budou největším úskalím projekce síly na velkou vzdálenost na počátku 21. století. Výsledkem jsou desítky mrtvých na straně vojsk USA a jejich spojenců, mezi pracovníky OSN, iráckými policisty, úředníky, ale také mrtví v Turecku.

Asymetrické války v době boje proti terorismu

Dosavadní vývoj nasvědčuje, že asymetrie se bude týkat v první řadě volených cílů. Teroristé mají výběr téměř neomezený, zatímco sami jsou mnohem hůře zjistitelní a méně zranitelní. Asymetričnost je rovněž v tom, že teroristé velmi snadno pronikají do společností, jež jsou vytipovány jako možné jejich úderů. Naproti tomu agenti západní tajných služeb mnohem hůře pronikají do sítě globálních teroristů. Neznají jazyk, nejsou připraveni na to, aby několik let žili v odříkání, se špatnou stravou, bez ženy. V důsledku této asymetrie se armády nejvyspělejších zemí světa mohou dostávat do situací, za kterých budou pouhými diváky útoků a jen velmi těžkou budou moci zabránit dalším útokům.

Asymetrie se odvíjí také od pocitu vyloučení, který je v chudých muslimských zemích velmi silně zakořeněn. Jsou to vydědenci mezinárodního společenství, kdo tvoří jádro těch, kteří by mohli v budoucnu podlehnout pokušení asymetrické války, jejímž prostřednictvím by vyjádřili své pocity hořkosti. Právě mladí muslimové by se mohli v budoucnosti vrhat do náručí fanatiků, kteří jim budou slibovat lepší zítřky. Těm by se násilí mohlo jevit jako jediný způsob, jak přinutit světovou veřejnost, aby vyslechla hlas zklamanych a vyděděných.

Diskuse o asymetrických válkách za použití nekonvenčních zbraní

Trvale se diskutuje také o tom, zda by se v asymetrických válkách mohlo stát, že slabší a prohrávající strana by použila zbraně hromadného ničení. Někteří se domnívají, že jde o skutečnou hrozbu, jiní si zase myslí, že jde spíše o psychózu. Druhý názor vychází ze skutečnosti, že pro vývoj ničivých látek a případnou výrobu ZHN a spolehlivých nosičů je nutné mít zázemí v podobě státu – ten je zatím stále jedinou jednotkou, jež může zajistit nezbytné laboratoře a výrobní závody. Toto vše zatím teroristům chybí.

Diskutuje se o několika možných variantách. Nejkatastrofičtější z nich říká, že prohrávající strana by mohla vybrat skupinu teroristů a pověřit ji přepravou „jaderného zavazadla“ do země, která by díky své převaze snadno postupovala. Skeptici však namítají, že ve skutečnosti by se muselo jednat spíše o „jaderný kontejner“, který by nebylo možné vytvořit na nižší nežli na státní úrovni. Druhou obávanou možností je nálet uneseného letadla na jadernou elektrárnu. Ten se jeví jako pravděpodobnější, a tím pádem i vážnější nebezpečí.

Další katastrofické scénáře se již netýkají přímo ZHN, ale spíše nových technologií. Vycházejí z předpokladu, že mnohem slabší protivník by v boji proti USA nebo jejich spojencům mohl využít elektromagnetického impulsu ve vysoké výšce nad zemí (HEMP - High Electromagnetic Pulse). Je to způsob, který nezabíjí, ale může zcela paralyzovat veškeré elektronické systémy, a to nejen vojenské, ale i civilní – např. banky, osobní počítače, notebooky a další. Vše bohužel nasvědčuje, že právě takovéto hrozby budou „exponenciálně narůstat ruku v ruce s technologií budoucnosti, jimiž jsou genetika, nanotechnologie a robotika, které otevírají novou Pandořinu skříňku“ [24].

Hlavní hrozby spojené s asymetrickými válkami na počátku 21. století

Vojenské operace za účasti NATO po skončení studené války se vyznačovaly dominantní úlohou ozbrojených sil USA. Jejich společným rysem byla obrovská převaha, a tak všechny začínaly jako disymetrické války. Operace *Pouštní bouře* 1999 a *Trvalá svoboda* 2001 tak v podstatě i skončily, zatímco operace *Spojená síla* 1999 a *Irácká svoboda* 2003 se ve větším či menším rozsahu nakonec zvrhly ve války asymetrického charakteru. Ukázalo se v nich, že vojska NATO budou vystavena hrozbě asymetrických válek při uskutečňování akcí v rámci zaměřených na svrhávání nebezpečných diktátorských režimů.

Asymetrické války po vojenském svržení nebezpečných režimů

Asymetrické války tedy mohou propuknout jako nechtěný důsledek strategie tzv. *Regime Change* (někdy také nazývaná „Regime Decapitation“), jež se uskutečňuje cestou operací se silným vojenským i psychologickým účinkem (EBO - Effects Based Operations) [25]. Asymetrie se bude projevovat tím, že na jedné straně se bude v důsledku disymetrie snižovat délka doby přímých vojenských soubojů s pravidelnými jednotkami problémových států (rogue states), na straně druhé bude po skončení operací narůstat počet a zákeřnost úderů ze strany bývalých příslušníků armád, které budou zrušeny potom, co USA spolu se svými spojenci po svržení diktátorských režimů v ukončí své vojenské operace. V takových případech je třeba očekávat, že bývalí vojáci represivních armád diktátorských režimů se začnou vydávat za „gerilová hnutí bojující za osvobození země od zahraničních okupantů“ a budou používat asymetrické metody gerilové války.

Na počátku 21. století bychom proto měli očekávat, že hrozba asymetrických válek bude mít podobu gerilových válek zahajovaných po ukončení vojenských operací. Další podobou této hrozby budou zákeřné útoky na vojáky, kteří na daném území plní úkoly peacekeepingu. Hrozba asymetrických válek by se tedy mohla stát přímou hrozbou i pro vojáky AČR, kteří budou plnit úkoly v zahraničí ať už v rámci NATO, nebo OSN.

Základní předpoklady úspěšnosti armád NATO v asymetrických válkách

Asymetrické války po vojenském svržení nebezpečných režimů tedy představují jednu z velmi vážných vojenských hrozeb nejbližší budoucnosti. Dosavadní zkušenosti z postkonfrontačního období nasvědčují, že hrozby a rizika spojená s těmito válkami by bylo možné snižovat, pokud budou splněny následující předpoklady:

a) předpoklady politického charakteru:

- ❑ Politická rozhodnutí by měla vycházet z vědomí, že snadné vojenské vítězství ještě neznamená konečné vyřešení politických problémů v oblasti, ve které se zasahuje. Nemělo by se zapomínat, že i po sebevětším vojenském vítězství může propuknout asymetrická válka s kratším či delším trváním.
- ❑ Vždy by se mělo usilovat, aby vojenské akce mimo oblast NATO měly charakter zásahu mezinárodního společenství v co nejširším smyslu slova. Operace Pouštní bouře ukázala, že touto cestou se zvyšuje legitimnost zásahu a zároveň s tím se silně omezují mezinárodní solidarita se svrhávanými režimy, která v asymetrických válkách hraje velmi důležitou, ne-li dokonce rozhodující úlohu.
- ❑ Politici by měli výslovně klást důraz na to, aby vojenské operace způsobovaly co nejmenší ztráty na životech a co nejmenší škody na civilní infrastruktuře zemí, ve kterých se zasahuje s cílem svrhnout nebezpečný diktátorský režim nebo zničit teroristické skupiny. Již nikdy by se nemělo opakovat ničení civilních zařízení nezbytných pro poválečnou obnovu, k jakému došlo v Jugoslávii v r. 1999.

b) předpoklady vojenského charakteru

- ❑ Každé vojenské operaci musí předcházet shromáždění maximálního množství spolehlivých a ověřených informací o situaci na místě zásahu. Zpravodajské služby musí poskytovat co nejčerstvější a co nejpresnější poznatky o nepříteli a o místě zásahu.
- ❑ Vojenské zásahy musí být připravovány jako hloubkové operace informačního věku (deep operations), které bojiště rozšiřují v prostoru i v čase [26].
- ❑ Tyto hloubkové operace informačního věku by měly být koncipovány jako výsledek součinnosti mezi zdroji informací, činiteli, kteří rozhodují, a vojáky, kteří rozhodnutí uskutečňují na bojištích.
- ❑ Důležitým předpokladem je využití zdrcující vzdušné převahy, která je umocněna moderními přesně naváděnými zbraňovými systémy.
- ❑ Neméně důležitým předpokladem úspěšnosti je připravenost na plnění úkolů po skončení bojové činnosti (post-conflict work). Jde o ukončení nepřátelství a o zajištění míru [27].

Závěr

Dosavadní války postkonfrontačního období ukázaly, že s naplňováním vojenských předpokladů jsou v podstatě jen minimální problémy. Vojáci NATO, zvláště pak vojáci USA, jsou schopni operace velmi dobře naplánovat, důkladně se na ně připravit, soustředit síly a s náležitým nasazením pak své záměry uskutečnit. Rozhodující význam mají předpoklady politického charakteru. Jejich nedodržení může mít velmi neblahé dopady jak na samotný průběh vojenských operací, tak především na vývoj politické situace po skončení bojů.

Naproti tomu jejich uvážlivé a důsledné naplnění vytváří příznivé podmínky pro to, aby po vojenském zásahu nenásledovala asymetrická válka, ale aby naopak mohla nastat etapa politických opatření vedoucích k dlouhodobým řešením.

Poznámky a literatura:

- [1] COURMONT, Barthélémy, RYBNÍKAR, Darko. *Les guerres asymétriques. Conflicts d'hier et d'aujourd'hui, terrorisme et nouvelles menaces*. Paris: Presses Universitaires de France, 2002, s. 30.
- [2] René GROSSET. *L'empire des steppes*. Paris: Payot, 1965, s. 310.
- [3] COURMONT, Barthélémy, RYBNÍKAR, Darko: cit. dílo, s. 50.
- [4] Tamtéž.
- [5] Napoleon dokonce hovořil o tzv. španělském vředu.
- [6] David H. HACKWORD. *About Face: The Odyssey of an American Warrior*. New York: Touchstone, 1989, s. 464.
- [7] Walter Russel MEAD. "The American Foreign Policy Legacy." *Foreign Affairs*, January-February 2002.
- [8] Jean-Michel BOUCHERON. „Le cout de la participation de la France aux opérations en vue du reglement de la crise du Kosovo.“ *Rapport d'information de l'Assemblée nationale*, n. 1775, 1999.
- [9] Tamtéž, s. 181.
- [10] Tamtéž, s. 186.
- [11] Simon REEVE. *The New Jackals*. Boston: Northeast University Press, 1999, s. 263.
- [12] Bojové operace byly dokonce centrálně řízeny z území USA, z velitelského stanoviště Tampa na Floridě.
- [13] Příhodnost geografických podmínek vyplynula z hornatého charakteru země, politické podmínky umožnily využít sil opozice zformovaných do Severní aliance.
- [14] Bliže viz ULMAN, Harlan K.; WADE, James P. *Shock and Awe: Achieving Rapid Dominance*. Washington DC: NDU Press, 1996.
- [15] Bliže viz "Operation Iraqi Freedom-by the numbers". *USCENTAF report*, dated 30 April.
- [16] *USCENTAF report*, 30 April 2003, p.3.
- [17] GARDEN, Timothy. "Iraq: the military campaign." *International Affairs*. July 2003, Volume 79, No. 4, s. 712.
- [18] Bliže viz Department of Defense, *Daily brief* 20 March 2003. <http://www.defenselink.mil/news/Mar2003/t03202003-t0320sd.html>.
- [19] Bliže viz: *USCENTAF report*, 30 April 2003, s. ll.
- [20] GARDEN, Timothy. "Iraq: the military campaign." *International Affairs*. July 2003, Volume 79, No. 4, s. 708.
- [21] www.defenselink.mil/news/Mar2003/t03202003_t0320sd.html.
- [22] GARDEN, Timothy. "Iraq: the military campaign." *International Affairs*, No 4. Volume 79. July 2003, s. 710.
- [23] *USCENTAF report*, 30 April 2003, p. 3.
- [24] BECK, Ulrich. "The Silence of Words: On Terror and War." *Security Dialogue*, Volume 34(3), 2003, s. 260.
- [25] Bliže viz *The Military Balance 2003/ 2004*, IISS 2003, s. 98-102.
- [26] Bliže viz POTTS, David (ed). "Tomorrow's War." *The Big Issue: Command and Combat in the Information Age*. The Strategic and Combat Studies Institute. Occasional Number 45, March 2002, s. 10-14.
- [27] GARDEN, Timothy. "Iraq: the military campaign." *International Affairs*, 2003, Volume 79, No. 4, s. 718.